

8. Про Голодомор 1932–1933 років в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

9. Що таке Голодомор? Звідки походить ця назва? *УІНП*. URL: <https://www.facebook.com/uinp.gov.ua/photos/a.332393123581995/1113671948787438/?type=3>

Кузьменко Едуард

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІСТОРИОГРАФІЧНІ ПРОТИРІЧЧЯ ЩОДО РОЛІ ТА СПАДЩИНИ II БРИТАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Ключові слова: історіографія, Британська імперія, Велика Британія.

Keywords: historiography, British empire, Great Britain.

Постбрекзитна Велика Британія активно намагається втілювати концепцію «Global Britain» на фоні переформатування відносин із ЄС. До 2020 р. для Великої Британії Європейський Союз був найбільшим ринком товарів та послуг. Експорт до ЄС протягом 1999–2007 рр. був на рівні 50–55 %, тоді як у 2022 р. становив уже 42 % – 340 млрд фунтів стерлінгів. Водночас імпорту з ЄС становив 48 %, тобто 432 млрд фунтів стерлінгів [3]. Стратегія Глобальної Британії передбачає просування інтересів Великої Британії у країнах Глобального Півдня, зближення з країнами англосаксонського світу (поглиблення «особливих відносин» зі США), створення нових партнерств і союзів (наприклад, AUKUS), реалізацію «Turing Scheme» [4; 2].

Ці зміни впливають на життя британців. Зокрема, простежується зниження рівня життя британців з моменту Брекситу, зменшення індексу щастя населення [5], закриття можливостей, які пропонувалися в рамках ЄС. Подібні зміни мають суспільний резонанс, який активно використовується опозиційними політичними силами у внутрішньополітичному житті держави. Критицизм, порівняння стратегії «Глобальної Британії» з ресентиментом консерваторів за імперськими часами Великої Британії активно просувається через ЗМІ. Ба більше, важливим є і соціальний активізм політичного характеру (лівого за своєю сутністю спрямування) проти расизму, колоніалізму, дискримінації, кампанії «Rhodes Must Fall», «Black Lives Matter» у Великій Британії. Вони впливають на поширення закликів деколонізувати шкільну та університетську програму, музеї та публічний простір, підняття питань щодо реституції культурних цінностей, репарацій за колоніальний період залежним у минулому територіям.

Зважаючи на глобикі академічні традиції Великої Британії, тісний зв'язок академічних кіл із політичною та державною сферою, одну з ключових ролей британських університетів, особливо Оксбриджу, у створенні концептів, трендів, що мають науковий, суспільний резонанс та вплив світового рівня, необхідним є з'ясувати роль історіографії Британської імперії у цих процесах. Звернення до проблеми зумовлено активним використанням у цих суспільних і політичних процесах аспектів історичної пам'яті, історії імперського та колоніального минулого Великої Британії, метафори «Британської імперії».

Історіографія Британської імперії включає низку етапів та широкий спектр тенденцій, що відійшли від практики та логіки історіописання імперських істориків. Наприкінці ХХ ст. декілька провідних дослідників намагались резюмувати, що історія Британської імперії як поле досліджень та дисципліна вже вичерпала себе. Так, у 1984 р. такі висновки робив Роберт Вінкс та Девід Філдхауз, зважаючи на фрагментування та розпад імперського минулого як єдиного нарративу, а також активну історіографічну традицію національних шкіл постколоніальних держав, що перебували у процесі націєтворення та розвитку [1; 6].

У 1999 р. вийшла багатотомна Оксфордська історія Британської імперії (серед яких 5 том присвячений історіографії Британської імперії), що мала резюмувати та представити узгоджену історію Британської імперії. Незважаючи на фундаментальний характер цієї праці, вона хоч і подала менш тенденційну версію історії імперії (оновивши цим низку моментів Кембриджської історії Британської імперії), проте мала низку лагун (наприклад, стосовно работоргівлі).

Намагання резюмування імперської історії у дослідженнях підіймали дебати в історіографічній традиції. Активно досліджувались нові аспекти та напрями історії Великої Британії. Розкривались питання комунікацій у імперії, урбаністики, ландшафту, впливу на екологію, взаємозв'язок імперії та спорту тощо. На заміну текстовим джерелам приходили візуальні, архітектура, фото-, кіномистецтво. Особливо гостро сприймалися феміністичні, расові питання, аспекти спадщини імперії, що до сьогодні викликають активні дискусії [7].

Новою інтенцією було і те, що у США на фоні глобального лідерства наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. тема Британської імперії почала вивчатись у школах і університетах як частина або підготовка до вивчення глобальної історії. Створювались нові дослідницькі інституції (центри при університетах, асоціації) з дослідження проблематики. Активна діяльність яких продовжується і сьогодні. Ба більше, системну роботу виконує заснована ще у 1950 р. при Американській історичній Асоціації The North American Conference on British Studies, яка видає *Journal on British Studies*.

У британських політичних колах, що були при владі на початку ХХІ ст., активно (на фоні і висловлення *regrets, apologies* під час візитів до постколоніальних держав) артикулювалися тези про переважно позитивні наслідки присутності британців та спадщину, що мала імперія, і навіть про те, що британці мають бути гордими за своє минуле. Такі тези висловлював і Тоні Блер, і Гордон Браун, і Девід Кемерон. Активно на початку 2010-х рр. до написання шкільних підручників, створення телевізійних сюжетів у аспекті імперії долучається Найл Фергюссон, який позитивно оцінює роль імперії для світу. Брекзит, започаткований Д. Кемероном та запущений референдумом у 2016 р., який був практично реалізований при Борисі Джонсоні у 2020 році, демонструє пошук британцями нового місця та ролі у світі, де Британська імперія все ще є важливим складником історичної пам'яті та певною реперною точкою. У цих складних соціальних, політичних, історіографічних процесах саме від стійкості перспективних концептів майбутнього Великої Британії, підкріпленої реальними кроками з покращення життя британців, залежатиме цілісність, подальші вектори і орієнтири стабільного розвитку Великої Британії.

Джерела та література

1. Fieldhouse D. Can Humpty-Dumpty Be Put Together Again? *Imperial History in the 1980s. Journal of Imperial and Commonwealth History*. 1984. Vol. 12, № 2. P. 9–23.
2. New Turing scheme to support thousands of students to study and work abroad. Department for Education. *Gov.UK*. 20.12.2020. URL: <https://www.gov.uk/government/news/new-turing-scheme-to-support-thousands-of-students-to-study-and-work-abroad>
3. Statistics on UK–EU trade. House of Commons Library. 10.05.2023. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7851/>
4. Truss L. Global Britain is planting its flag on the world stage. Foreign, Common wealth & Development Office. *Gov.UK*. 20.09.2021. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/global-britain-is-planting-its-flag-on-the-world-stage-article-by-liz-truss>
5. United Kingdom: Happiness index. The Global Economy. 2023. URL: <https://www.theglobaleconomy.com/United-Kingdom/happiness/>
6. Winks R. Problem Child of British History: The British Empire-Commonwealth. *Recent Views on British History: Essays on Historical Writing Since 1966*. New Brunswick: New Jersey, 1984. P. 451–92.
7. Кузьменко Е. Тенденції розвитку британської історіографії Британської імперії 1990-х – 2000-х років. *Гуманітарний корпус: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. Випуск 34 (том 1). С. 134–139.

Новосел Наталія

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІСТОРІЯ ЛИСИЧАНСЬКА В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Ключові слова: історія, пропаганда, інформаційна війна Лисичанськ.

Keywords: history, propaganda, information war, Lisichansk.

Відомо, що невід’ємною частиною війни є протистояння в інформаційному полі. Намагання Росії знищити Україну триває вже не одне десятиліття і навіть століття. Зокрема, для цього вона застосовує переписування української історії, нав’язуючи думку українцям про власну меншовартість, відсутність історії і неможливість створити власну міцну державу.

Першими українськими територіями, які зазнали російської агресії, були Крим, Донецька та Луганська області. Власне про історію міста з Луганської області буде далі йтися.

Росія намагається переконати, що існує якийсь окремий народ Донбасу. Вона стверджує, що нічого українського тут не було. Будь-яка людина, що має здоровий глузд, розуміє, що це маячня. Досить подивитися статистику останнього перепису та статистику референдуму 1991 р. У 2001 р. 57,96 % населення Луганської області назвали себе українцями [3]. У 1991 р. 83,86 % населення області підтримали незалежність України [1]. Не змінилася ситуація і в 2014 р. 4 травня 2014 р. місцевий осередок «Просвіти» провів науково-соціологічні дослідження стосовно того, як населення краю реагує на те, що відбувається. З’ясувалося, дві третини, тобто понад 70 % опитаних, ситуацію розуміють, деякі негаразди в державі бачать, але підтримують єдину Україну, єдину Луганщину. Лише 23 % опи-